

РЕШЕНИЕ

№ 2171

гр. София, 31.03.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, XII КАСАЦИОНЕН СЪСТАВ,
в публично заседание на 25.03.2022 г. в следния състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Антоанета Аргирова

ЧЛЕНОВЕ: Луиза Христова

Анастасия Хитова

при участието на секретаря Александра Вълкова и при участието на прокурора Яни Костов, като разгледа дело номер **1261** по описа за **2022** година докладвано от съдия Луиза Христова, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 208-228 АПК във връзка с чл. 285, ал. 1 ЗИНЗС.

Образувано е по касационна жалба на Х. Т. Г. срещу решение № 7798 от 21.12.2021г. по адм.дело № 6792/2021г. на АССГ, 4 с-в, В ЧАСТТА, с която се отхвърля иска срещу главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ – МП над размера от 4500лв., ведно със законната лихва за претърпените неимуществени вреди за периода 15.02.2017г.-31.01.2020г.за допуснатото нарушение на чл.3 от закона, произтичащи от липсата на нужната достъпност до спално помещение №9 в Софийски централен затвор. Жалбоподателят посочва, че през лятото на 2017г. е прекарал тежка форма на туберкулоза, в резултат на която е с висока степен на инвалидност – 80%. Въпреки това в следващата година и половина е принуден с мъка да изкачва стълбите до петия етаж, където е неговата килия. Затворническите власти не са проявили специална грижа с оглед увреждането му и не са му осигурили достъпност, която да зачита здравословния му проблем. Не му е оказвана помощ при изкачването по стълбите. Тези факти не са съобразени от първоинстанционния съд, който е присъдил обезщетение в размер, който според практиката на ЕСПЧ се присъжда за по-леки нарушения на Конвенцията, като напр. отказ за вписване в регистъра на лице с промяна на пола, временно спиране на студената вода в затвора, и др. Поради това жалбоподателят намира първоинстанционното решение за

необосновано, с противоречиви мотиви, постановено в нарушение на материалния закон относно нормата за справедливост. Не са отчетени представените доказателства за занижен белодробен капацитет, който създава тежки затруднения при изкачване на стълбите всеки ден по два пъти в продължение година и половина. Неизслушването на свидетел не е основание да се приеме претенцията за недоказана с оглед лошите условия в затвора, които са безспорно установени, и които следва да се отчита като кумулативен ефект при определяне на обезщетението. Поради това присъденият размер на обезщетение е силно занижен. Сочи се, че първоинстанционният съд неправилно не е допуснал изменение на иска от 01.11.2021г. с искане за установяване на дискриминация по признак „увреждане“, като иска връщане на делото за произнасяне по него или разделянето в друго дело пред АССГ. Отказ от този иск се заявява само ако съдът увеличи размера на иска по чл. 285 от ЗИНЗС на 10 000лв. Твърдят се нарушения в осигуряването на равенство в процеса между жалбоподателя и представителя на прокуратурата на РБ. Претендират се разноски в молба от 29.12.2021г. От същата дата е направено и допълнение към КЖ, в което сочи, че първоинстанционният съд неправилно е определил периода на пребиваване на касатора в затвора след инвалидизацията – 15 месеца, но той е над 17 месеца. Ефективният престой в затвора след 01.02.2018г. до 30.01.2020г. е 7 месеца – всички след инвалидизацията, а 10 мес. е преди това.

Делото е образувано и по касационна жалба от Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ /ГД „ИН“/ срещу решение № № 7798 от 21.12.2021г. по адм.дело № 6792/2021г. на АССГ, 4 с-в, В ЧАСТТА, с която се уважава иска срещу главната дирекция за размера от 4500лв., ведно със законната лихва за претърпените неимуществени вреди за периода 15.02.2017г.-31.01.2020г.за допуснато нарушение на чл.3 от закона, произтичащи от липсата на нужната достъпност до спално помещение №9 в Софийски централен затвор. Изложени са доводи, че неправилно първоинстанционният съд е приел за доказано бездействието на затворническата администрация да прояви съответната грижа, гарантираща условия които да съответстват на здравословното състояние на жалбоподателя. По делото са представени доказателства, че лекарят на затвора е предприел действия за ползване от жалбоподателя на допълнителен престой на открито. Не е съобразено колко пъти същият е изкачвал стълбите, защото се е налагало, и колко по свои нужди. Освен това движението е предписано то лекар, следователно е било препоръчително за здравето му. Жалбоподателят не е отправял искания за преместване в спално помещение на по-долен етаж. Като процесуално нарушение се сочи недопускането от първоинстанционния съд на свидетел, който да установи фактите по престоя на ищеца в 7-ма група на затвора. Не е доказана и по безспорен начин твърдяната от жалбоподателя дихателна недостатъчност, както и невъзможността или затруднението при изкачване по стълби. В този смисъл е отказана и молба на адв. И. за смяна на режима. Следователно липсва нарушение на чл. 3 от ЗИНЗС, както и причинно-следствената връзка между твърдяно незаконнообразно бездействие и настъпилите вреди. Оспорва се и размерът на присъденото обезщетение при липса на доказателства за интензитета на претендираните вреди и за това, че същите са претърпени именно от затрудненото изкачване по стълби до килията. Процесното решение се оспорва и в частта, в която ГДИН е осъдена да заплати адвокатски хонорар, тъй като липсва писмен договор между жалбоподателя и адвоката. Освен това адвокатското възнаграждение не е определено съразмерно на уважената част от

иска. Моли решението в оспорените му части да бъде отменено. Претендира юрисконсулско възнаграждение.

В отговор на касационната жалба Х. И. посочва, че не престоят на открито, а липсата на достъпна среда и улеснения са фактическите основания на иска му. Именно те са предизвикали у жалбоподателя чувство за малоценност, унижени и безпомощност, непосилни физически усилия и изтощение. Всички те се дължат на увреждане, което е известно на затворническите власти, поради което не е необходимо самият затворник да иска преместване в друга, по-достъпна килия. Това е така и защото затворническата администрация има задължение да не допуска нарушение на чл.3 от ЕКПЧ. След като в случая заболяването на жалбоподателя е доказано с ЕР на ТЕЛК и му е определена степен на инвалидност 80%, както и са установени придружаващите заболявания, то затрудненията в дишането му са безспорно доказани. Същите се извеждат логически и опитно от диагнозата и инвалидността на жалбоподателя и не е необходимо да се изслушват свидетели, които изрично да ги установяват. Възражава се срещу присъждането на юрисконсулско възнаграждение. Настоява се за присъждане на адвокатско възнаграждение съгласно молба за разноси от 27.07.2021г., което е близко до минималния размер. Подробни съображения развива и в молба от 24.03.2022г.

Представителят на СОФИЙСКА ГРАДСКА ПРОКУРАТУРА изразява становище за неоснователност на касационните жалби и моли решението да бъде оставено в сила.

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД С.-град, XIV-и касационен състав, след като прецени събраните по делото доказателства и наведените касационни основания прилагайки нормата на чл. 218 АПК, приема за установено от фактическа и правна страна следното:

Касационните жалби са ПРОЦЕСУАЛНО ДОПУСТИМИ, като депозирани в срок и от активнOLEгитимирани лица, за които съдебният акт в оспорените му части е неблагоприятен. Разгледани по същество, касационните жалби са НЕОСНОВАТЕЛНИ.

Първоинстанционният съд е бил сезиран с иск по чл. 284 от ЗИНЗС за обезщетяване на неимуществени вреди, причинени на Х. Т. И., поради нарушение на правата му по чл.3 от ЕКПЧ, състоящо се в неосигуряване на достъпна килия на висок етаж, до която с оглед на заболяването си изпитва затруднения да се качва. Размерът на претенцията е 7000лв., вредите са описани като негативни изживявания в резултат на унижителни и нечовешки условия – фрустрация, чувства на унижение, безпомощност, малоценност, непосилни физически усилия и физическо изтощение, а периодът, в който са претърпени вредите, е от 15.09.2017г.- датата на ивалидизацията, до 31.01.2020г. – датата на освобождаването от затвора, като не се отчитат прекъсванията, в които ищецът не е пребивавал в затвора. Към жалбата са приложени 4 бр. ЕР на ТЕЛК към Център за психично здраве – С. област, според първото от които от 15.09.2017г. с 80% ТНР за срок от една година ищецът страда от инфилтративно-пневмонична туберкулоза на дихателните органи; според второто от 16.08.2018г. диагнозата е филрозно-кавернозна туберкулоза със същия процент на ТНР и срок до 01.08.2019г.; според третото от 16.07.2019г. диагнозата и процентът на ТНР са същите като е удължен срока до 01.07.2020г.; според четвъртото от 26.06.2020г. туберкулозата е отрицателни бактериологични изследвания, придружена е с хроничен хепатит С, запазен е процента ТНР и е удължен срока му до 01.06.2021г.

С молба от 25.10.2021г. ищецът е приложил и следващо ЕР на ТЕЛК от 30.07.2021г. със срока на инвалидност до 01.07.2022г.

ГДИН е оспорила иска с отговор от 30.09.2021г. като е поискала изслушване на един свидетел, който е бил избран за отговорник на 7-ма група, в която е бил настанен ищеца, за оборване на презумпцията по чл. 284, ал.5 от ЗИНЗС за настъпване на вреди. Към отговора са приложени: заповед № 29 от 22.02.2018г. на началника на затвора С., с която е наредено удължаване на престоя на открито на ищеца с 40 мин. за постоянен срок; медицинско становище на лекаря при МЦ на затвора от 07.03.2018г., че ищецът е в стабилно и задоволително здравословно състояние и не се налага промяна на режима на изтърпяване на наказанието; справка за периодите, в които ищецът не е пребивавал в затвора – л.54 – общо 13 месеца; постановление от 29.11.2019г. на СГП по пр. пр. № 17682/2017г. за удължаване на прекъсването в периода 01.10.2017г. – 01.02.2018г. с още 60 дни, които не са посочени в справката; медицински справки от лекаря на затвора; 4 бр. епикризи от 01.04.2019г., 21.06.2019г., 29.08.2019г. и 27.09.2019г. за лечение на хроничен вирусен хепатит С; 2 бр. епикризи за лечение на фибро-кавернозна ТБК от 30.11.2017г. и 17.09.2018г.; друга медицинска документация.

С молба от 01.11.2021г. ищецът е направил изменение на иска с увеличаване на неговия размер на 10000лв. поради извършване на пряка дискриминация от ответника спрямо ищеца по признак „увреждане“.

Въз основа на приетите писмени доказателства и без изслушване на исканите от страните свидетели и съдебно-медицинска експертиза, първоинстанционният съд е обосновал правния извод, че ответникът ГД „ИН“ не е изпълнил законоустановените си задължения, нарушил е разпоредбата на чл. 3 ЗИНЗС, като с проявеното бездействие е подложил ищеца Х. Т. Г. на нечовешко и унизително отношение – въпреки инвалидизацията от 80% ищецът е трябвало минимум два пъти на ден да изкачва с мъка и страдания стълбите до петия етаж на сградата, където се намира помещението, в което пребивава – килия № 9. Приел е още, че здравословното състояние на ищеца не е било отчетено от ответника, който не е проявил съответната грижа, гарантираща съответни на здравословното му състояние условия, с което са нарушени правата на ищеца по чл.14, т.2 от ЕКПЧ. В този случай настъпването на неимуществените вреди се предполага до доказване на противното, т.е. не е необходимо да се доказват. Относно размера на обезщетението съдът е съобразил невисокия интензитет на негативните изживявания и периодът от време – 15 месеца, през които поне два пъти на ден се е налагало да ги търпи. В резултат е определил обезщетение от 4500лв., ведно със законната лихва от датата на преустановяване на бездействието – 31.01.2020г. Не е разгледал нововъденото основание с молба от 01.11.2021г. за обезщетение от вреди от дискриминация на основание чл. 214, ал.1 от ГПК. Обосновал е размера на определеното адвокатско възнаграждение от 600лв.

Пред настоящата инстанция не са ангажирани писмени доказателства по смисъла на чл. 219, ал. 1 АПК, които да са релевантни към спора. По смисъла на чл. 220 във връзка с чл. 218, ал. 2 АПК съществува забрана за фактически установявания в касационното производство, като правомощията на съда се изразяват само в преценката дали първоинстанционният съд правилно е приложил релевантните материално-правни норми, дали неговото решение е валидно и допустимо, дали е допуснал съществени процесуални нарушения, обуславящи отмяна на оспорения съдебен акт и връщане на делото за ново разглеждане по реда на чл. 222, ал. 2 АПК.

При установената от първоинстанционния съд фактическа обстановка, Административен съд София-град, XII касационен състав, сформира правни изводи, които споделят тези от оспореното решение. Съдебният акт е правилен, при неговото постановяване не е допуснато нарушение на материалния закон – касационно отменително основание по чл. 209, т. 3 АПК. Съображенията за това са следните:

Съгласно разпоредбата на чл. 284, ал. 1 ЗИНЗС „държавата отговаря за вредите, причинени на лишени от свобода и задържани под стража от специализираните органи по изпълнение на наказанията в резултат на нарушения на чл. 3“, който в своята ал. 1 предвижда, че тези лица „не могат да бъдат подлагани на изтезания, на жестоко, нечовешко или унижително отношение“. Според чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС „за нарушение на ал. 1 се смята и поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода или задържането под стража, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност“, както и действия или бездействия на специализираните органи и длъжностни лица при или по повод извършване на административни наказания. Правилно в оспорения акт е посочено, че от установените факти се обуславя осъществяването на нарушение по чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС във връзка с чл. 14, т.2 от ЕКПЧ. Според практиката на ЕСПЧ нечовешко е това отношение, което е умишлено, прилагано в продължителен период от време и е причинило телесна повреда или силно физическо и психическо страдание. Отношението е „унижително“, когато е предизвикало в пострадалия усещане за страх, страдание и малоценност, които могат да го унижат и обидят, като липсата на специална цел /за обида и унижение/ у поведението на извършителя не изключва нарушение на чл. 3 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи и съответно на чл. 3 от ЗИНЗС. В този смисъл изследването на конкретните условия, в които е поставено лицето, при това в съвкупност, по посочените в чл. 3 ЕКПЧ показатели има за цел да установи въздействието на същите върху задържаното лице, както от гледна точка на неговото здравословно състояние – физическо и психическо, така и върху емоционалните му възприятия, оценка и самооценка на личността. При това се забранява осъдените да бъдат подлагани на изтезания, на жестоко и унижително отношение и се задължава държавата да им осигури от една страна условия за изтърпяване на наложено им наказание, съобразени с уважението към човешкото достойнство, от друга - начинът и методът на изпълнение на наказанието да не ги подлага на страдание или трудности от степен над неизбежното ниво на страдание, присъщо на наложеното наказание, и от трета - като се имат предвид практическите нужди на наказанието, тяхното здравословно и физическо състояние да не се поставят в неблагоприятни условия, рефлектиращи по посочения в исковата молба начин върху душевното състояние на лицата.

За да бъде приета основателност на иска за вреди с правно основание чл. 284, ал. 1 ЗИНЗС, следва кумулативно да бъдат доказани: акт, действие и/или бездействие на специализираните органи по изпълнение на наказанията, с което се нарушава чл. 3 от закона, и настъпила, в резултат на нарушението, неимуществена вреда в правната сфера на ищеца, която се предполага до доказване на противното по силата на

оборима презумпция, въведена с разпоредбата на чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС. В този смисъл на доказване подлежи и причинно-следствената връзка между нарушението на чл. 3 ЗИНЗС и настъпилата в патримониума на ищеца неимуществена вреда – фрустрация, чувство на унижение, безпомощност, малоценност, непосилни физически усилия и физическо изтощение. За квалифицирането на едно бездействие като незаконосъобразно, е необходимо да бъде установено неизпълнение на фактическо действие от страна на административен орган или длъжностно лице от администрацията, като е необходимо да съществува нормативно установено задължение за изпълнение на това действие. Дори и да не се докаже незаконосъобразно бездействие или действие на конкретно длъжностно лице от състава на ГД „ИН“, е достатъчно за претърпяването на неимуществени вреди поставянето на условия в противоречие с изискванията по чл. 3 ЗИНЗС. В този смисъл и отговорността е обективна, безвиновна.

Съгласно чл. 27, ал. 1 и 2 от ППЗИНЗС настаняването на лишените от свобода в спални помещения се извършва от съответния инспектор по социални дейности и възпитателна работа въз основа на капацитетните възможности на отделните помещения в групата, изискванията на режима и сигурността, личностната характеристика на лишения от свобода, възможността да оказва или да се поддава на отрицателно влияние, психологическата съвместимост с другите лишени от свобода, здравословното състояние и естеството на възложената работа. При разпределението на лишените от свобода по спални помещения се отчитат и желанията им за съвместно настаняване, ако те не противоречат на изискванията на ал. 1. В случая е налице бездействие, представляващо нарушение по чл. 3 ЗИНЗС, доколкото ГДИН, чрез подчинените ѝ органи, не е предприела необходимите мерки, за да спази изискването на посочената разпоредба и да съобрази здравословното състояние на касатора И. при настаняването му в спалното помещение. Това задължение на ГДИН не е обвързано с искане от страна на затворника, а произтича пряко от закона. След като здравословното му състояние се е променило на 15.09.2017г., когато е диагностициран с туберкулоза и му е определена 80 % ТНР, ГДИН е следвало да му осигури достъпност на спалното помещение. Доказателства от страна на ГД „ИН“, които да опровергават твърденията за липсата на такава достъпност, не са представени. Разрешаването на допълнителен престой навън не води до извод за осигуряване на достъпно спално помещение. Бройката на изкачването на стълби на ден и причините, поради които стълбите са изкачвани, също не води до такъв извод. След като лицето има белодробно заболяване с висока степен на трайна неработоспособност и противоположания съгласно ЕР на ТЕЛК – всякакъв труд, то очевидно физическото усилие за изкачване на пет етажа е несъразмерно и причинява страдания повече от допустимите при здрав човек. Следва да се прави разлика между движение по принцип и изкачване на стълби, тъй като става въпрос за различен тип натоварване. Правилно първоинстанционният съд не е изслушал свидетел, който да установи фактите по престоя на ищеца в 7-ма група на затвора, тъй като от значение не е този престой като цяло, а конкретното изкачване на стълби до спалното помещение, което не се твърди да е ставало в присъствие на искания свидетел. В случая не е необходимо да

се доказва дали лицето е имало дихателна недостатъчност, тъй като невъзможността или затруднението при изкачване по стълби може да не се дължи само на нея. Следователно правилно първоинстанционният съд е формирал извод, че е налице бездействие от страна на ГД „ИН“ да осигури необходимите условия за достъпност на спалното помещение на касатора И..

Следващия спорен въпрос е относно периода на това бездействие. Началният момент е 15.09.2017г., същият е посочен в исковата молба и съвпада с датата на издаване на първото ЕР на ТЕЛК. От този момент до 30.01.2020г., когато лицето е освободено от затвора, има 28 месеца и 15 дни. От тях 13 месеца и 15 дни лицето не е било в затвора, считано след 15.09.2017г. Следователно периодът, в който реално е търпяло вреди, е 15 месеца, както е приел и първоинстанционният съд.

В резултат на бездействието на ГДИН в този период в правната сфера на последния са настъпили неимуществени вреди, които са в причинно-следствена връзка с посоченото бездействие. Неоснователно е възражението на ГДИН, че тези вреди са претърпени от друг акт, а именно от отказа да се промени режима на изтърпяване на наказанието, защото искът не е предявен на това основание. Твърдението е за причинени страдания от изкачване на стълби, което е възможно да се случи и при по-лек режим, ако спалното помещение отново е на висок етаж. Налице са всички елементи от фактическия състав на разпоредбата на чл. 284, ал. 1 във връзка с чл. 3 ЗИНЗС, като не е оборена и презумпцията по чл. 284, ал. 5 от с.з.

Правилно исковата претенция е частично уважена, като настоящата инстанция намира оплакванията в двете касационни жалби за необоснованост на решението по отношение на размера на обезщетението за изцяло неоснователни. Като е отчетел периодът на въздействие и интензитетът на негативните изживявания, съдът правилно е определил размера на обезщетението. Неоснователни са възраженията на касатора И., че обезщетението е в размер, който според практиката на ЕСПЧ се присъжда за по-леки нарушения на Конвенцията. Съдът не може да сравнява едни нарушения на конвенцията с други, да квалифицира едни като „леки“, а други като „тежки“, защото тази субективна преценка зависи от степента, в която съответното унижително или нечовешко отношение е засегнало конкретния потърпевш и какво му е причинило. Не е налице и сочения в жалбата кумулативен ефект, защото не се установява останалите условия в затвора да са били лоши, даже напротив – осигурен е допълнителен престой на И. на чист въздух. Следва да се отчете и факта, че макар и спалното помещение да е било труднодостъпно, това не е довело до други страдания на лицето, освен затруднението при изкачване на стълби – не е влошило здравословното му състояние, не е довело до невъзможност да ползва спалното помещение, до отказ да го напуска и т.н. Обезщетението не следва да бъде източник на неоснователно обогатяване за пострадалия, като при претенция за вреди над обичайните последният следва да ги докаже, за да се оправдае и присъждането на обезщетение над обичайния размер. Определеното обезщетение е по 300лв. месечно, което е два пъти повече от социалната пенсия за старост към момента на предявяване на исковата молба и два пъти по-малко от минималната работна заплата за страната от 01.01.2020г., т.е.

представлява един среден, балансиран размер.

Що се отнася до искането за установяване на дискриминация по признак „увреждане“, въведено с молба от 01.11.2021г., същото не е предявено като нов иск, а като ново, второ основание, от което произтичат вредите, респ. въз основа на него е направено искане за увеличаване размера на иска. Същото е недопустимо от една страна поради това, че искането е за едновременно изменение и на основанието, и на петитума на иска, а от друга – защото с него се предявява иск по чл. 71, ал.1, т.3 от ЗЗДискр., който съгласно същата разпоредба и Тълкувателно постановление № 1 от 16.01.2019г. по адм. д. № 1/2016 Г., ОСС от ГК от ВКС и ОСС от I И II КОЛЕГИЯ на ВАС е подсъден на районния съд.

Неоснователно е възражението на касатора ГДИН относно присъденото адвокатско възнаграждение, защото видно от декларация на Х. И. от 27.07.2021г., оказаната му адвокатска помощ е безплатна на основание чл. 38, ал.1, т.2 от ЗА. Възнаграждението е съразмерно на уважения размер на иска от 4500лв., като е близко до минимума, посочен в чл.8, ал.1, т.2 от Наредба № 1 от 9.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

По тези доводи и аргументи, касационната инстанция заключава, че оспореното съдебно решение е правилно на основание чл. 209, т. 3 АПК /в съответствие с материалния закон/ и при условията и по реда на чл. 221, ал. 2 АПК следва да бъде оставено в сила. Не се констатираха служебно основанията за касиране на съдебния акт по см. на чл. 218, ал. 2 АПК във връзка с чл. 209, т. 1 и т. 2 АПК. С оглед неоснователността на касационните жалби, разноси не се присъждат.

По изложените съображения, Административен съд София-град, XII-ти касационен състав, на основание чл. 221, ал. 2 от АПК във връзка с чл. 285, ал. 1 от ЗИНЗС,

РЕШИ:

ОСТАВЯ В СИЛА решение № 7798/21.12.2021 г. по адм. дело № 6792/2021 г. на АССГ, Първо отделение, 4-ти състав.

РЕШЕНИЕТО е окончателно на основание чл. 223 АПК във връзка с чл. 285, ал. 1 ЗИНЗС и не подлежи на обжалване и протест.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: